

■ COLUMNA

Dachasa – ma nua?

DA RITA CATHOMAS-BEARTH*

I dat persunas che preten-
dan d'avair naginas ra-
gischs. Ellas hajan chom-
mas per ir d'in pajais a l'au-
ter. Quai vul dir, ellas na
dovran nagin dachasa spe-
cific per sa sentir bain.

J au dovrel explicitamain
il pled «pajais» e «da-
chasa» e betg «patria». Per
mai è «patria» in pled da
temps passads, connectà
cun armada, autoritads e
bandieras. Per mai èn il pa-
jais e la citad nua ch'jau viv
sco er la regiun da mia deri-
vanza ils lieus da mes cor.
Qua hai jau mias ragischs,
qua ma sent jau bain.

M a, tge fa che nus ans
sentin dachasa en in
lieu? Franc betg mo la na-
schientscha. Jau sun daven-
tada da Cuira pir cun m'en-
gaschar en la politica, ma
metter a disposiziun per il
parlament da la citad. Là
hai jau emprendì da conu-
scher ils quartiers, tge
ch'occupa abitantas ed abi-
tants, tge ch'i spetgan da
quellas e quels che regian la
citad. En la cumissiun da
bajegiar hai jau gi da ma
fatschentar cun la planisa-
ziun da la citad. Sch'i ve-
gnan bajegiadas tschients
abitaziuns en tscherts quar-
tiers, nua stoi dar stizuns,
canortas, scolinas, scolas,

hallas da sport, lieus da re-
creaziun? Tge vias novas
per peduns, velos ed autos
ston vegnir planisadas. Tge
consequenzas ha il traffic
dad autos augmentà sin au-
ters quartiers? Tge pussai-
vladads da s'entupar e viver
ina vita sociala e da lavur
han quellas tschients e mil-
lis persunas che vivan da
nov en ina part da la citad?
Ina grond'impurtanza han
las entupadas spontanias e
nunorganisadas. Ins sa vesa
sin via, da far cumissiuns,
da far sport.

I na citad è sco in'abita-
ziun, ins sto vegnir in
sper l'auter vi e sche la fa-
miglia crescha sto er l'abita-
ziun vegnir pli gronda u
vegnir reordinada. Ins vul
viver ensemen, ma betg
passar giu per ils pes in a
l'auter. Mo persunas che sa
sentan bain là nua ch'i vi-
van, nua ch'il conturn
construì constat, s'identifi-
teschan cun lur domicil.

I l pajais consista d'umans
che s'entaupan, fan
sport, chantan, fan musica,
fan tschaiver, discurran in
cun l'auter da quai e da
tschai, emperdan d'encon-
nuscher las vischinas e fan
là amias. La vita sociala sto
dentant vegnir promovida
da las vischnancas cun met-
ter a disposiziun l'infra-
structura necessaria. Èn ils
motivs da l'exodus da la
glieud giuvna propi mo la
mancanza da plazzas da la-
vur variadas?

S ch'jau vom oz tras
tscherts vitgs sursilvans
n'entaup jau strusch in
carstgaun. scola, posta,
banca na datti betg pli. La
stizun e l'ustaria restadas
han bregias da survivor. I fa
mal da vesair quai. La ba-
selgia che deva pussaivla-
dad da s'entupar ha pers
impurtanza.

I vala la paina dad er per-
scrutar ils motivs da
l'emigraziun sper far plans
per novas attracziuns turis-
ticas. Atgnamain stuessi es-
ser pussaivel da gudagnar
enavos giuvnas famiglias en
nossas bellezza cuntradas.

***Rita Cathomas-Bearth, Cuira, è
mamma e tatta e s'engascha per pli-
ras furmas da cultura, tranter auter la
cultura da bajegiar, la cultura da dun-
nas e la cultura rumantscha.**